

**AVOCATURA PRO BONO, CA
FORMĂ DE COMUNICARE A
AVOCATULUI**

**Avocat Diana POPESCU
Baroul Argeș**

Rezumat

Într-o societate fondată pe respectul pentru statul de drept, avocatul îndeplinește un rol special, promovând și apărând drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului. Implicarea în activități pro bono este o îndatorire morală a avocatului și are un potențial considerabil de a satisface nevoia de securitate prin drept a grupurilor vulnerabile și de a spori reputația profesiei în ansamblu. Serviciul juridic pro bono trebuie considerat ca parte integrantă a profesiei de avocat, în strânsă legătură cu responsabilitatea socială a profesiei.

Cuvinte cheie: *avocat, pro bono, grupuri vulnerabile, responsabilitate socială.*

**PRO BONO LAWYER, AS FORM OF
COMMUNICATION OF THE LAWYER**

**Lawyer Diana POPESCU
Argeș Bar**

Abstract

In a society founded on respect for the rule of law, the lawyer plays a special role, promoting and defending human rights, freedoms and legitimate interests. Involvement in pro bono activities is a moral duty of the lawyer and has considerable potential to meet the need for legal security of vulnerable groups and to enhance the reputation of the profession as a whole. The pro bono legal service must be considered as an integral part of the legal profession, in close connection with the social responsibility of the profession.

Key words: *lawyer, pro bono, vulnerable groups, social responsibility.*

1. Introducere

Avocatul este considerat un profesionist în sensul art. 3 C. civ., dar acesta nu exploatează o întreprindere în scopul de a obține profit, ci desfășoară „activități cu profund caracter social în schimbul cărora beneficiarul plătește o remunerație”.¹

Art. 7 din Statutul profesiei de avocat² atestă rolul avocatului în societate, având următorul conținut: „(1) Într-o societate întemeiată pe valorile democrației și ale statului de drept, avocatul are un rol esențial. Avocatul este indispensabil justiției și justițiabililor și are sarcina de a apăra drepturile și interesele acestora. El este deopotrivă sfătuitorul și apărătorul clientului său. (2) Avocatul, exercitând drepturile care îi sunt conferite de Lege și de prezentul Statut, își îndeplinește îndatoririle și obligațiile față de client în raporturile cu autoritățile și instituțiile în relație cu care își asistă sau își reprezintă clientul, față de profesia sa în general și față de fiecare confrate în particular, precum și față de public. (...) (4) Independența avocatului nu poate prejudicia interesele clientului său. Avocatul este dator să dea clientului sfaturi juridice corespunzătoare legii și să acționeze numai în limitele legii, ale prezentului Statut, și ale Codului Deontologic, potrivit crezului său profesional.”

Pornind de la aceste prevederi legale, care atestă rolul special pe care îl îndeplinește avocatul într-o societate fondată pe respectul pentru statul de drept, în materialul de față ne propunem să analizăm activitatea pro bono a persoanelor care exercită nobila profesie de avocat, prin raportare la impactul imediat, public și profesional.

---

¹ V. Nemeș, *Drept comercial*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 21.

² M. Of. nr. 123 din 17 iunie 1997.

2. Conceptul de avocatură pro bono

Expresia „pro bono” provine din latinescul „*pro bono publico*”, care înseamnă pentru binele public, desemnând o activitate voluntară, realizată în beneficiul comunității.

În perioada dreptului vechi și clasic serviciile avocațiale la romani erau prestate în mod gratuit, în baza legii Cincia, considerându-se că relațiile de amiciție erau mai puternice decât interesul răsplătirii muncii depuse.³

Din punct de vedere istoric, avocatura pro bono s-a dezvoltat de la o activitate informală, *ad hoc*, la o practică instituționalizată, distribuită printr-o structură organizațională elaborată, compusă din asociații profesionale, societăți civile de avocați și entități nonprofit, existând multe state cu tradiție în acest sens, precum SUA⁴, Marea Britanie sau Franța⁵, unde asistența juridică pro bono este oferită în paralel cu sistemul public judiciar oferit de către stat prin lege.

În România, lipsa unei tradiții în acest sens face ca avocatura pro bono să fie mai puțin răspândită, nefiind o instituție reglementată de lege, ci o inițiativă a avocatului care decide să realizeze activități specifice profesiei de avocat fără remunerație, depunând efortul necesar pentru a identifica soluții pentru problema juridică prezentată de clientul său.

Posibilitatea acordării de asistență juridică pro bono se realizează, în prezent, numai pe cale de excepție, regula fiind încheierea unui contract de asistență juridică în care se menționează onorariul avocatului.⁶

Astfel, serviciul juridic pro bono este strâns legat de responsabilitatea socială a profesiei de avocat și poate fi definit ca o activitate specifică avocatului, acordată în mod voluntar de acesta și cu titlu gratuit, și care poate consta în oricare dintre activitățile avocatului prevăzute de articolul 3 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.⁷

---

³ A se vedea T. Predescu, *Istoria Baroului Argeș*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Ed. Paralela 45, Pitești, 2014, p. 134.

⁴ Reglementările American Bar Association (*Model Rule 6.1 – Voluntary Pro Bono Publico Service*) prevăd situațiile efective în care ar trebui acordate serviciile pro bono, în cuantum de cel puțin 50 de ore pe an: http://www.americanbar.org/groups/probono_public_service/policy/aba_model_rule_6_1.html.

⁵ În Franța, munca pro bono este dezvoltată de către Barou, care a creat mai multe programe pe lângă asistența juridică gratuită subvenționată de stat. A se vedea în acest sens: http://actedo.org/wp-content/uploads/2015/12/AVOCATURA-PRO-BONO_fin.pdf.

⁶ Conform legii, „în cazuri de excepție, dacă persoana este lipsită de mijloace materiale, iar drepturile ei ar fi prejudiciate prin întârziere, decanul baroului poate aproba acordarea de asistență judiciară gratuită.” Cu toate acestea, sunt rare cazurile în care decanul baroului aprobă astfel de solicitări.

⁷ M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018.

În concret, serviciul juridic pro bono se poate referi la:

- consilierea sau reprezentarea persoanelor, comunităților sau organizațiilor care altfel nu-și pot exercita sau proteja drepturile sau nu au acces la justiție;
- activități care sprijină administrarea justiției sau consolidarea instituțiilor; asistarea barourilor sau a organizațiilor civice, culturale, educaționale și a altor instituții neguvernamentale care deserveșc interesul public și care altfel nu pot obține consiliere sau reprezentare eficientă;
- asistarea la elaborarea legislației sau participarea la procesul de adoptare a acesteia; monitorizarea alegerilor și proceselor similare, în care încrederea publică în sistemele legislative, judiciare și electorale poate fi în pericol;
- furnizarea de formare juridică și sprijin prin îndrumare, management de proiect și schimb de resurse de informații;
- alte activități similare care se desfășoară, cu respectarea legii, pentru a menține statul bazat pe reguli de drept.

În România nu există un sistem centralizat pentru avocatura pro bono, ceea ce face ca accesul la serviciile avocaților în folosul comunității să difere enorm de la orașele mari la zonele rurale sau orașele mici de provincie.

Pentru facilitarea furnizării de servicii juridice pro bono, există o preocupare permanentă pentru consolidarea colaborării dintre avocați și organizații neguvernamentale care asistă persoane vulnerabile din perspectiva încălcării drepturilor fundamentale, precum APADOR-CH⁸, Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului – ACTEDO, Coaliția Anti-discriminare⁹, Centrul

---

⁸ Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki (APADOR-CH) este o organizație neguvernamentală, nonprofit, înființată în 1990, care acționează pentru protecția drepturilor omului și pentru stabilirea echilibrului atunci când acestea sunt în pericol sau sunt încălcate. Pentru detalii, a se vedea <https://www.apador.org/>.

⁹ Coaliția Anti-discriminare este o structură non-guvernamentală informală de lobby și advocacy, formată din zece organizații active în domeniul drepturilor omului în România. Pentru detalii, a se vedea <http://www.antidiscriminare.ro/despre-coalitia-antidiscriminare>.

de Resurse Juridice¹⁰, Asociația ANAIS¹¹. În acest sens este nevoie de viziune și de strategie, precum și de comunicare neîncetată și deschisă la nivel oficial, instituțional.

Prefigurând digitalizarea sistemului de justiție, pe măsură ce modurile de comunicare se diversifică, avocații trebuie să se concentreze explicit pe dezvoltarea de competențe într-o gamă întregă de medii și domenii, necesare pentru a comunica eficient în societatea informațională a lumii contemporane. În acest context, barourile ar putea susține eforturile avocaților de cultivare și aplicare a acestor aptitudini esențiale, recunoscând mai explicit modurile în care și alți avocați pot aduce valoare adăugată serviciului juridic pro bono.

Pe de altă parte, furnizarea serviciului juridic pro bono nu trebuie redus doar la oferirea de consiliere juridică în mod gratuit, ci trebuie extins la o asistență juridică profesională, cu un înalt nivel de integritate. Aici intervin rolurile de consiliere și conducere înțeleaptă, care rezultă din capacitatea avocatului de a înțelege implicații pe termen lung, care este fundamentată pe o grijă profundă față de interesul public.

În orice caz, aspecte legate de o bună comunicare, un răspuns imediat, previzibilitate, pot asigura valoare felului în care sunt oferite serviciile juridice pro bono, care trebuie tratate cu egală importanță în raport cu alte servicii remunerate.

3. Importanța intervenției pro bono a avocaților

Scopul activității pro bono este de a crește nivelul de acces la justiție al celor vulnerabili sau marginalizați, în condițiile în care sistemul de ajutor public judiciar nu poate contribui semnificativ la aceasta.

Necesitatea intervenției pro bono a avocaților pornește, în primul rând, de la numărul mic de cazuri care beneficiază de ajutor public judiciar raportat la numărul de cauze din sistem.¹²

---

¹⁰ Centrul de Resurse Juridice (CRJ) este o organizație non-guvernamentală, înființată în anul 1998, care acționează pentru crearea și funcționarea unui cadru legal și instituțional care să asigure respectarea drepturilor omului și a egalității de șanse și pentru accesul liber la un act de justiție echitabil. Pentru detalii, a se vedea <http://www.crj.ro/blog/despre>.

¹¹ Asociația ANAIS este o asociație umanitară, care dorește să contribuie la apărarea drepturilor celor care nu se pot apăra singuri. În special, femei și copii, dar și familii nevoiașe și alte categorii defavorizate. Pentru detalii, a se vedea <https://www.asociatia-anais.ro/despre-anais>.

¹² A se vedea *AVOCATURA PRO BONO – indicator al funcționării profesiei într-o democrație reală*, p. 6, document elaborat în anul 2015 de Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului – ACTEDO,

Rata redusă de acordare a ajutorului public judiciar este în strânsă corelație cu faptul că pragurile minime de obținere a ajutorului public judiciar prevăzute în actuala legislație sunt foarte scăzute, prin raportare la salariul minim brut pe economie.¹³

În concret, potrivit art. 8 din O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă¹⁴, beneficiază de ajutor public judiciar, care se avansează în întregime de la stat, persoanele al căror venit mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 300 lei. Dacă venitul mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 600 lei, sumele de bani care constituie ajutor public judiciar se avansează de către stat în proporție de 50%.

Același text de lege mai prevede că ajutorul public judiciar se poate acorda și în alte situații, proporțional cu nevoile solicitantului, în cazul în care costurile certe sau estimate ale procesului sunt de natură să îi limiteze accesul efectiv la justiție, inclusiv din cauza diferențelor de cost al vieții dintre statul membru în care acesta își are domiciliul sau reședința obișnuită și cel din România.

S-a constatat că, în multe cazuri, persoane sărace nu se încadrează pentru a obține ajutorul public judiciar sau nu au capacitatea să îndeplinească toate cerințele birocratice ca să îl obțină.

O altă limitare în ceea ce privește acordarea ajutorului public judiciar se regăsește în cuprinsul art. 16 alin. (3) din O.U.G. nr. 51/2008, care prevede că *„Ajutorul public judiciar poate fi refuzat atunci când solicitantul pretinde despăgubiri pentru atingeri aduse imaginii, onoarei sau reputației sale, în condițiile în care acesta nu a suferit vreun prejudiciu material, precum și în cazul în care cererea decurge din activitatea comercială sau dintr-o activitate independentă desfășurată de solicitant”*.

Se observă că victimele discriminării pot fi afectate de prezenta reglementare dacă nu pot dovedi existența unui prejudiciu material, caz în care serviciul juridic pro bono devine cu atât mai relevant.

Asociația Salvați Copiii- Filiala Iași și Centrul de Resurse Juridice, sursa: http://actedo.org/wp-content/uploads/2015/12/AVOCATURA-PRO-BONO_fin.pdf.

¹³ Potrivit H.G. nr. 935/2019, salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată este de 2.230 lei lunar, începând cu 1 ianuarie 2020.

¹⁴ M. Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008.

4. Perspectivele avocaturii pro bono

În prezent, societatea civilă susține reglementarea și încurajarea avocaturii pro bono, prin modificarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, pentru a face posibilă practicarea avocaturii pro bono în scopul apărării persoanelor vulnerabile.

Problema facilitării avocaturii pro bono a făcut în trecut obiectul mai multor dezbateri în cadrul organelor de conducere ale profesiei, concluzionându-se, în esență, că este benefică o abordare alternativă prin facilitarea avocaturii pro bono, paralelă cu alte modalități de sprijinire a grupurilor vulnerabile sau defavorizate, precum diminuarea taxelor de timbru, ridicarea pragurilor pentru acordarea ajutorului public judiciar.

În Proiectul de modificare a legislației profesiei de avocat există o propunere în legătură cu art. 30 din Legea nr. 51/1995, în sensul că: „*Art. 30 se completează cu alin. (6) și (7) care va avea următorul conținut: (6) Distinct de situațiile de asistență juridică gratuită stabilite de art. 40 și 70 alin. (2), avocatul poate decide acordarea de asistență juridică gratuită pentru soț, partener de viață, rude până la gradul 4, inclusiv, sau pentru persoanele pe care avocatul le consideră în dificultate conform dovezilor prezentate de acestea și care nu ar avea posibilitatea achitării onorariului. (7) Pentru acordarea de asistență juridică gratuită persoanelor care fac parte din grupuri sociale vulnerabile, avocatul poate colabora cu asociații care au ca scop sprijinirea unor astfel de persoane.*”¹⁵

Se dorește, astfel, a se acorda sprijin persoanelor aflate în situații vulnerabile, care nu își permit asistența/reprezentarea juridică și/sau care sunt vulnerabile la discriminare (romi, persoane LGBTQIA, persoane cu dizabilități, vârstnici, supraviețuitoare ale violenței domestice sau sexuale, persoane cu boli cronice etc.), fiind aduse o serie de argumente în favoarea proiectului de modificare a art. 30 din Legea nr. 51/1995 în cadrul unui memoriu transmis Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, la data de 14.07.2020.¹⁶

---

¹⁵ Expunerea de motive a propunerii de modificare a Legii nr. 51/1995 a profesiei de avocat privind asistența pro bono poate fi consultată la adresa: <http://actedo.org/wp-content/uploads/2020/07/D.S.Chertes.-Proiect-modificare-Lege-51-1995-pro-bono.pdf>.

¹⁶ Memoriul depus de ACTEDO poate fi accesat integral la adresa: http://actedo.org/wp-content/uploads/2020/07/Memoriu-UNBR_pro-bono_iulie-2020.pdf.

5. Studiu de caz privind rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului

La nivel național, rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului¹⁷ își dorește să pună bazele unei tradiții de voluntariat în rândul celor care practică avocatura și a fost creată pentru a da posibilitatea avocaților să contribuie la protecția drepturilor omului și a interesului public. În prezent numără 95 de avocați colaboratori¹⁸, care reprezintă o cifră infimă față de cei aproximativ 24000 de avocați activi la nivel național, care s-ar putea implica în avocatura pro bono.

Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului permite avocaților să se implice în soluționarea unor probleme sociale complexe, prin oferirea asistenței juridice gratuite persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile ale căror drepturi fundamentale au fost încălcate, succesul acestui proiect fiind recunoscut la nivel european în 2016, prin decernarea premiului European pentru Impact Pro Bono Local.¹⁹

Acest proiect nonprofit identifică avocați dispuși să facă voluntariat pentru cauze sociale de drepturile omului, facilitând în mod informal legătura dintre persoanele aflate în dificultate și avocații voluntari.

Centrul de asistență juridică pro bono primește solicitări de la potențiali beneficiari prin intermediul formularului de solicitare a asistenței juridice pro bono²⁰, care sunt analizate din punct de vedere al respectării criteriilor de eligibilitate. Dintre acestea, pot fi amintite, spre exemplificare, următoarele:

- solicitantul aparține unui grup considerat vulnerabil;
- cazul privește o situație de discriminare sau de încălcare a unui drept fundamental;
- solicitarea de asistență pro bono este suficient de bine individualizată, concretă și punctuală

astfel încât să fie deferită mai departe Avocaților Pro Bono care au semnat Declarația de adeziune la Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului.

Centrul de asistență juridică pro bono notifică Avocaților Pro Bono, prin e-mail, cel puțin o dată pe lună, solicitările de asistență juridică pro bono considerate eligibile, cu excepția cazurilor care depind de un termen limită.

---

¹⁷ Inițiată de Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO) în 18 decembrie 2014.

¹⁸ A se vedea Raportul de activitate 2019 al ACTEDO, disponibil la adresa: <http://actedo.org/wp-content/uploads/2020/06/2019-Raport-activitate-ACTEDO.pdf>.

¹⁹ A se vedea <http://actedo.org/actedo-castiga-premiul-european-pentru-impact-pro-bono-local/>.

²⁰ Disponibil pe site-ul Rețelei Pro Bono: www.probono.actedo.org.

În ceea ce privește relația dintre un Avocat Pro Bono și beneficiar aceasta este o relație obișnuită avocat-client, care se oficializează și se stabilește între cei doi printr-un contract de asistență juridică în care onorariul este pro bono.

Cazurile considerate eligibile sunt referite mai departe Avocaților Pro Bono, care își rezervă dreptul de a oferi sau nu asistență pro bono într-un caz notificat lor, conform principiilor care guvernează profesia de avocat.

Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului colaborează cu avocați din întreaga țară, fiind singurul centru de asistență juridică pro bono din România dedicat persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile care se confruntă cu încălcări ale drepturilor fundamentale, în special în ceea ce privește violența domestică, hărțuire și evacuări forțate, discriminare, accesul persoanelor cu dizabilități la educație și sănătate ș.a.m.d.

În anul 2019, prin intermediul ACTEDO, 12 cazuri au fost preluate de avocați, 20 de persoane beneficiind de asistență juridică.²¹

Concluzii

În România, cultura juridică pro bono a înregistrat o evoluție evidentă în ultimii ani, bazându-se îndeosebi pe conștiința și disponibilitatea de voluntariat a avocaților.

Luând în considerare angajamentul avocaților față de îndatoririle de interes public, serviciul juridic pro bono trebuie considerat ca parte integrantă a profesiei, în strânsă legătură cu responsabilitatea socială a profesiei.

Implicarea avocaților în activități pro bono și apărarea liberului acces la justiție, indiferent de venitul și starea materială ale unei persoane, are un potențial considerabil de a spori reputația profesiei în ansamblu, atrăgând publicului atenția asupra faptului că avocații pot fi lideri în folosul comunității.

Promovarea și facilitarea avocaturii pro bono este, fără îndoială, un examen de maturitate al profesiei și un câștig de imagine la nivelul oficial (instituțional), dar mai ales un indicator al funcționării profesiei într-o democrație reală.

---

²¹ A se vedea Raportul de activitate 2019 al ACTEDO, disponibil la adresa: <http://actedo.org/wp-content/uploads/2020/06/2019-Raport-activitate-ACTEDO.pdf>.

Bibliografie

1. Legislație

Codul civil;

Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată;

O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă;

Statutul profesiei de avocat.

2. Literatură de specialitate

Nemeș, V., *Drept comercial*, Ed. Hamangiu, București, 2012;

Predescu, T., *Istoria Baroului Argeș*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Ed. Paralela 45, Pitești, 2014.

3. Surse internet

www.actedo.org;

www.americanbar.org;

www.antidiscriminare.ro/despre-coalitia-antidiscriminare;

www.apador.org/;

www.asociatia-anais.ro/despre-anais;

www.crj.ro/blog/despre.